

❖ บทความ ความสัมพันธ์ไทย-ภูฏาน ❖

ราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรภูฏาน :
กว่า 3 ทศวรรษแห่งความสัมพันธ์บนความเหมือน
และความใกล้ชิด

โดย ร.อ.นพ.ยงยุทธ มัยลาภ

ที่ปรึกษาโครงการเทศกาลวรรณกรรม และศิลปะดรุณกุล (ภูฏานเอ็กซ์โปส์)
นายกสมาคมเวชศาสตร์วิถีชีวิตและสุขภาพะไทย
ผู้อำนวยการสายบริหารการสื่อสาร และพัฒนาสุขภาพสัมพันธ์องค์กร
เครือข่ายพยาบาลพญาไท-เปาโล

มิตรภาพทางการทูตที่สร้างบนรากฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรม ❖ ความเชื่อ และจิตวิญญาณร่วมกัน ❖

ความสัมพันธ์ระหว่าง ราชอาณาจักรไทย และ ราชอาณาจักรภูฏาน ถือเป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของ “มิตรภาพทางการทูตที่สร้างบนรากฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และจิตวิญญาณร่วมกัน” ซึ่งมีความลึกซึ้งและยั่งยืนเกินกว่าการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการเมืองเพียงอย่างเดียว

ในความแตกต่างทั้งด้านภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ ขนาดของประเทศ และจำนวนประชากร ก็ปรากฏความคล้ายคลึงและความใกล้ชิดที่คนไทยและคนภูฏานสามารถสัมผัสได้อย่างชัดเจนมายาวนานยิ่งกว่าช่วงเวลาสามทศวรรษของความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน

ราชอาณาจักรภูฏาน เป็นชื่อเรียกในภาษาฮินดี โดยมีที่มาจากคำสมาสในภาษาสันสกฤตที่แปลว่า แผ่นดินบนที่สูง และมีชื่อในภาษาท้องถิ่นคือ ดรุค ยูล (Druk Yul) ซึ่งแปลว่า ดินแดนของมังกรสายฟ้า โดยมีเทือกเขาหิมาลัยในภูฏานที่มียอดเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเล 7,000 เมตร และ Gangkhar Puensum เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดของภูฏานและอาจเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในโลก ขณะที่ราชอาณาจักรไทยมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย โดยในภาคเหนือเป็นพื้นที่ภูเขาสูงสลับซับซ้อน จุดสูงที่สุดในไทย คือ ดอยอินทนนท์ ณ 2,565 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล

ด้วยระยะทางที่ห่างไกลเกือบ 2,000 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางด้วยเครื่องบินประมาณ 4 ชั่วโมง แต่ประชาชนของทั้งสองประเทศกลับมีความใกล้ชิดกันทางจิตใจ วัฒนธรรม และค่านิยม ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน สะท้อนผ่านทั้งการทูตระดับรัฐและมิตรภาพระหว่างประชาชน

ทั้งสองประเทศได้สร้างรูปแบบของการพัฒนาและความร่วมมือที่ไม่เน้นการแข่งขันหรือการครอบงำ แต่ยึดหลักความเข้าใจและความร่วมมือเพื่อความสุขร่วมกัน ซึ่งนับเป็นต้นแบบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเล็กและใหญ่ในโลกปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

ความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ไทยและภูฏานสะท้อน

ความผูกพันที่เกินกว่าความสัมพันธ์ทางการทูตทั่วไป

โดยมีรากฐานมาจากความเคารพและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระประชวร สมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคเซอร์ นัมเกล วังชุก พระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรภูฏาน รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์วังชุก ได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้วัดทุกแห่งในภูฏานร่วมสวดมนต์ถวายพระพร และหลังจากการเสด็จสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระราชาธิบดีและพระราชินีแห่งภูฏานได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศไทยเพื่อถวายความอาลัย แสดงให้เห็นถึงความเคารพอย่างสูง

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยือนภูฏานหลายครั้ง และได้ทรงริเริ่มโครงการสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวภูฏาน

ความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ไทยและภูฏาน
เป็นแบบอย่างของมิตรภาพที่ยั่งยืน
และจะยังพัฒนาอย่างแข็งแกร่งขึ้น
จากการเสด็จพระราชดำเนินเยือนของ
พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี
ซึ่งจะกระชับความสัมพันธ์อันงดงามนี้อย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ความสุขแบบเรียบง่าย

Simple Happiness

ในด้านพุทธศาสนา ถือเป็นรากฐานของชีวิตและเป็นเสาหลักของสังคมของทั้งสองประเทศ แม้ประเทศไทยนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท ขณะที่ภูฏานยึดถือพุทธศาสนานิกายวัชรยาน (แบบทิเบต) แม้จะแตกต่างกันในพิธีกรรม แต่ทั้งสองต่างยึดมั่นในหลักธรรมและศีลธรรมเหมือนกัน ความศรัทธาในพระรัตนตรัยส่งผลต่อวิถีชีวิต ความประพฤติ และวัฒนธรรมของผู้คนที่เน้นการใช้ชีวิตอย่างมีเมตตา กรุณา และการแสวงหาความสงบทางใจ การปฏิบัติธรรม การจัดงานบุญ และการถวายภัตตาหาร ถือเป็นกิจกรรมที่ฝังแน่นในวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนทั้งสองชาติ อีกทั้งได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของพระสงฆ์ ผู้แทนศาสนา และกิจกรรมทางพุทธศาสนาร่วมกันเสมอ

การมีค่านิยมร่วมของคนไทยและคนภูฏาน แสดงให้เห็นจากความเรียบง่าย การเคารพผู้อื่น และจิตสำนึกส่วนรวม ซึ่งสะท้อนได้จากวิถีชีวิตของคนไทยและคนภูฏาน ยิ่งถ้าเดินทางออกไปในพื้นที่นอกเมืองใหญ่ เราจะสัมผัสได้ถึงค่านิยมนี้อย่างชัดเจนในทั้งสองประเทศ

คนไทยและคนภูฏานมักแสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้ม มีน้ำใจ และเคารพผู้สูงวัย ลักษณะนี้เกิดจากระบบคุณค่าทางจิตใจที่ใกล้เคียงกัน โดยประชาชนของทั้งสองประเทศมักถูกมองว่ามีความนอบน้อม ยิ้มแย้ม และให้ความเคารพผู้อื่น เป็นลักษณะของ “ความสุขแบบเรียบง่าย” (Simple Happiness) ที่ไม่ขึ้นกับวัตถุ และให้ความสำคัญกับ “ความสงบภายใน” มากกว่า “ความร่ำรวยภายนอก” ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศพัฒนาแล้วจำนวนไม่น้อยกำลังหันกลับมาสนใจ

“ความอ่อนน้อมและความเมตตาจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญ
ของพลเมืองของทั้งสองประเทศ”

แนวคิด “Gross National Happiness” (GNH) ของภูฏาน ซึ่งเน้นการพัฒนาที่สร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม มีจุดที่คล้ายกับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ให้คนไทย ทั้งสองแนวคิดชี้ให้เห็นว่า “การพัฒนา” ไม่ควรมุ่งเพียงแค่ตัวเลขทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรพัฒนา “ความสุข” และ “ความสมดุลในชีวิต” ด้วย

เราจึงเห็นการใช้ชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตแบบยั่งยืน (Sustainable Living) จึงเป็นจุดร่วมสำคัญที่สามารถสัมผัสได้

ความร่วมมือระหว่างสองประเทศได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อปี พ.ศ. 2532 สู่ความร่วมมือในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในสาขาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชน...

- ❖ **ด้านการศึกษา** ที่ประเทศไทยได้ให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการและนักศึกษาชาวภูฏาน โดยเฉพาะในสาขาการแพทย์ การสาธารณสุข วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และการบริหารรัฐกิจ ไทยเป็นประเทศปลายทางยอดนิยมแห่งหนึ่งสำหรับการเข้ามาศึกษาของบุคลากรชาวภูฏาน ทุนการศึกษาของรัฐบาลไทย (TICA) ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของภูฏาน สร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความเข้าใจและผูกพันกับประเทศไทย
- ❖ **ด้านการสาธารณสุข** ที่ภูฏานมีความเชื่อมั่นในระบบสาธารณสุขของไทย และได้ส่งแพทย์พยาบาล และผู้เชี่ยวชาญมาอบรมที่ไทยอย่างต่อเนื่องในด้านการรักษาแบบบูรณาการ การสาธารณสุขเชิงป้องกัน และการบริหารระบบสุขภาพไทยเองก็ได้เรียนรู้จากโมเดลสุขภาพชุมชนและการใช้แพทย์แผนโบราณอย่างยั่งยืนของภูฏาน
- ❖ **ด้านการท่องเที่ยว** โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีนักท่องเที่ยวไทยนิยมไปเยือนภูฏานอยู่เสมอ เพราะเห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ อยากได้ไปสัมผัสกับ “ความสุขที่แท้จริง” ท่ามกลางขุนเขา ด้วยความศรัทธาและความปรารถนาที่จะได้สัมผัสกับความสงบ นักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางไปภูฏานมักพูดเป็นเสียงเดียวกันถึงความอบอุ่นของชาวภูฏาน

ขณะที่ คนภูฏานก็รู้สึกอบอุ่นและปลอดภัยเมื่อมาเยือนไทยเช่นกัน ด้วยไมตรีจิตของคนไทย รวมถึงความสะดวกด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ศาสนา และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน คนภูฏานชื่นชมความเจริญแต่เรียบง่ายของเมืองไทย ชาวภูฏานที่มาเรียนหรือทำงานในไทยก็รู้สึกเหมือนอยู่บ้าน ความใกล้ชิดทางวัฒนธรรมและจิตใจนี้ทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศ ไม่ได้หยุดแค่ในระดับรัฐบาล แต่ลึกถึงระดับหัวใจของประชาชน

ดังนั้น หากพิจารณาให้ลึกซึ้ง จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ไทย-ภูฏานไม่ได้มีเพียง การให้หรือรับ แต่เป็นการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน โดยไทยได้แรงบันดาลใจจาก ความสุขอย่างแท้จริงของภูฏาน ที่วัดจากความสมดุลของชีวิตไม่ใช่ตัวเลขเศรษฐกิจ ขณะที่ภูฏานเรียนรู้จากไทยเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐ การแพทย์ การศึกษา และ เทคโนโลยีที่ไม่ละทิ้งรากวัฒนธรรม

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีโครงการความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและประชาชน (people-to-people exchange) เกิดขึ้นมากมาย เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมของ ทั้งสองชาติ โครงการอาสาสมัครไทยที่เดินทางไปช่วยด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการศึกษาในภูฏาน การเชื่อมโยงผ่านสื่อดิจิทัล เช่น บล็อกเกอร์ และรายการ โทรทัศน์

กิจกรรมและโครงการดีๆ เหล่านี้ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง ประชาชน สร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและลึกซึ้งกว่าในระดับรัฐบาล

ผมเองได้มีโอกาสไปเยือนภูฏานในฐานะแขกของโครงการเทศกาลวรรณกรรม และศิลปดรุคยูล (Drukyl's Literature and Arts Festival) หรือเรียกชื่อสั้นๆว่า ภูฏานเอ็คโค่ส์ (Bhutan Echoes) ซึ่งจัดขึ้น ณ ราชอาณาจักรภูฏานภายใต้พระ อุปถัมภ์ของ สมเด็จพระราชชนนี อาชิ ดอร์จิ วังโม วังชุก

เทศกาลนี้เป็นเวทีสำหรับนักเขียน นักคิด และศิลปินทั้งจากภูฏาน อินเดีย และนานาชาติ มาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรม วัฒนธรรม และศิลปะ สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของภูฏานในการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของตน ควบคู่กับการเปิดรับศิลปะร่วมสมัยจากทั่วโลก ผมได้มีโอกาสบรรยายในบริบทของเวชศาสตร์วิถีชีวิต (Lifestyle Medicine) ซึ่งประกอบด้วย 6 เสาหลัก คือ อาหาร การเคลื่อนไหวร่างกาย การหลับ การบริหารความเครียด การหยุดสูบบุหรี่และเหลียง สารอันตราย การมีจิตวิทยาเชิงบวกและการมีความเชื่อมโยงในสังคม และได้บรรยายถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเจริญสติ (Mindfulness) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญ ไม่เพียงในการบริหารความเครียดหรือส่งเสริมการมีจิตวิทยาเชิงบวกเท่านั้น แต่ยังช่วยให้การดำรงวิถีชีวิตที่เอื้อต่อสุขภาพกายและใจที่ดีสามารถเดินหน้าได้อย่างยั่งยืน แม้จะมีปัจจัยต่างๆ เข้ามาล่อหลอกหรือโน้มน้าวให้กลับไปมีพฤติกรรมชีวิตที่ไม่เหมาะสมก็ตาม Mindfulness คือประเด็นที่ราชอาณาจักรภูฏานให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ประชากรของตนมีสติในการดำเนินชีวิตอยู่เสมอ

6 เสาหลัก Lifestyle Medicine

สมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคเซอร์ นัมเกล วังชุก ทรงให้ความสำคัญยิ่งกับการเจริญสติ และได้ทรงริเริ่มการก่อสร้างเมืองแห่งสติ ‘เกเลพู’ (Gelephu Mindfulness City หรือ GMC) ภายใต้เขตบริหารจัดการพิเศษ ซึ่งเมื่อแล้วเสร็จจะครอบคลุมพื้นที่ 2.5% ของประเทศ และจะเป็นโอกาสทางการค้า เศรษฐกิจ การจ้างงานสำหรับชาวภูฏาน ภายใต้แนวคิดของพระองค์ที่ทรงมุ่งมั่นที่จะผสมผสานความมีสติ ความสงบสุขไปพร้อมกับการเติบโตอย่างยั่งยืนท่ามกลางธรรมชาติ

เทศกาลภูฏานเฮอร์เค้สะท้อนถึงแนวคิดการพัฒนาของภูฏานที่เน้น “ความสุขมวลรวมของประชาชาติ” โดยเปิดพื้นที่ให้เรื่องราว ศิลปะ และการสร้างสรรค์ได้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมและจิตใจของผู้คน สะท้อนของความตั้งใจของภูฏานในการหล่อเลี้ยงวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมและศิลปะ ที่เคารพต่อรากเหง้าและประเพณี ขณะเดียวกันก็เปิดใจต่อโลกสมัยใหม่ และสร้างความร่วมมือทั้งในระดับท้องถิ่นและนานาชาติในแวดวงศิลปวรรณกรรม สอดคล้องกับแนวทางของราชวงศ์ไทยที่ได้ทรงสนับสนุนศิลปะวัฒนธรรมและวรรณกรรมของชาติตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ด้วยทุกพระองค์ได้ทรงตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยแขนงต่างๆ ไม่เพียงแต่เฉพาะงานศิลปหัตถกรรมไทยเท่านั้น ยังรวมถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทยที่ได้หลอมรวมกันเป็นวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความเป็นไทยในปัจจุบันอีกด้วย

แม้มีขนาดประเทศที่ต่างกันมาก แต่ ความสัมพันธ์ไทย-ภูฏานได้ดำเนินไปอย่างเท่าเทียมเคารพกัน และจริงใจต่อกัน เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากคุณค่าร่วมทางวัฒนธรรม ศาสนา และความเป็นมนุษย์ ในอนาคต ความสัมพันธ์นี้ยังมีศักยภาพในการเติบโตอีกมาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณเกษตรอินทรีย์และเทคโนโลยีการเกษตรพอเพียง นวัตกรรมทางจิตใจและความสุข เช่น การจัดสัมมนาทางจิตวิญญาณ การท่องเที่ยวเชิงธรรมะ และศิลปะเพื่อการเยียวยา การพัฒนาพลังงานสะอาดและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อทั้งสองประเทศมุ่งเน้น “ความยั่งยืน” ที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ความร่วมมือเหล่านี้ย่อมส่งผลดีต่อภูมิภาคและโลกอย่างแน่นอน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและภูฏานเป็นมากกว่าการร่วมมือทางการทูต เป็นความผูกพันที่ฝังลึกในจิตวิญญาณของประชาชนทั้งสองชาติ ที่ต่างเคารพและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่ความสุข ความสมดุล และค่านิยมของมนุษย์เป็นหลัก

มิตรภาพระหว่างไทยและภูฏานจึงกลายเป็นตัวอย่างของ

“ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความหมาย”

ซึ่งเป็นที่ต้องการยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่มนุษย์กำลังแสวงหาความหมายที่แท้จริงของความเจริญและความสุข

❖ บทความ ความสัมพันธ์ไทย-ภูฏาน ❖

ราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรภูฏาน :
กว่า 3 ทศวรรษแห่งความสัมพันธ์บนความเหมือนและความใกล้ชิด

โดย ร.อ.นพ.ยงยุทธ มัยลาภ

ที่ปรึกษาโครงการเทศกาลวรรณกรรม และศิลปะดรุณกุล (ภูฏานเอ็กซ์โปส์)
นายกสมาคมเวชศาสตร์วิถีชีวิตและสุขภาวะไทย
ผู้อำนวยการสายบริหารการสื่อสาร และพัฒนาสุขภาพสัมพันธ์องค์กร
เครือโรงพยาบาลพญาไท-เปาโล

สมาคมเวชศาสตร์วิถีชีวิตและสุขภาวะไทย

The Thai Lifestyle Medicine and Wellbeing Association (TLWA)

ชั้น ๑ อาคารสาธารณสุขวิศิษฐ์ (อาคาร ๑) คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

๔๒๐/๑ ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม.๑๐๔๐๐

โทร.๐๙๓-๕๘๔-๐๘๔๐, ๐๘๐-๙๘๙-๗๔๑๕

เว็บไซต์ tlwa.or.th